



# ЦРНОГОРАЦ

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 26.

На Цетињу у Суботу 1. Јулија, (13. Српња) 1872.

ГОДИНА II.

ЦРНОГОРАЦ, излази један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 6; по г. 3; четврт г. ф. 1. 50. н. За СРБИЈУ год. ф. 7; по г. ф. 3. 50. н.; четврт ф. 1. 75. н. За све друге земље год. ф. 8.; по г. ф. 4.; четврт г. ф. 2. За огласе плаћа се за ред 5 полица. Дописи, предплата и све наручбе шаљу се уредништву на Цетиње преко г. Петра Рамадановића у Котору.

## ЦАРЕВИ И НАРОДИ.

Дани баш у ово исто доба било је и сувише разговора о састанку царева њемачкога и аустријскога. Ево и ове године, када су свијетски догађаји тако јако измршавили, раширили се, глас о састанку истијех царева. Ко се још сјећа, шта је прошле године говорено о томе састанку и ко чује, шта се сада говори о њему, тај ће у томе говору наћи никакве разлике.

Приликом лањскога састанка било је поштинарство јевропско, нарочито дотичнијех сила различитог мишљења. Милољубиви држаху, да се тај састанак ограничава чисто на пријатељски лични одношај двају царева и да нема већег политичкога значаја. Други опет, које је Бизмаркова вјештина заплашила, говораху нека се Аустро-Угарска чува, јер ће је Пруска преварити: изазва ће је против Русије, а у исто вријеме будући у пријатељству с Русијом окрепуће се против ње, Аустрије, и узмеће јој њемачке земље. Трећи политичари бјеху на чисто са својим увјерењем, да се са уроченим састанком немијера ни више ни мање, него да Пруска и Аустро-Угарска ударе на Русију на да подијеле плодове с којима би уродно пораз Русије. Та иста мишљења чујемо и данас.

Па ево још и даље сличности. Дани бјеше много претежније мишљење над свијема другима, да Пруска немисли искрено са Аустријом. Сами руски листови говораху изрично то, а они се бар неби лако запосили тијем слаткијем мишљењем, кад знају, да је моћ Русије и њен утицај на изванско Словенство три у оку Аустрије, а и сама Пруска да јој је по невољи пријатељ. Један број „Голоса“ од Јула пр. год., разлагао је, да Пруска намјерна тијем састанком замку Аустрији, и да се спрема за присвојење Цислтане. То исто читамо и сада у њеним странијем

листовима. Што је још важније и сами њени бечки листови опомињу аустро-угарску владу оном изреком из бурбонскога двора: „Ни једна погрешка не смје се више учинити“, јер је овладало увјерење, да „Аустрија није више у стању никакав удар подијети“, а пријатељи њени боје се, да она очигледно срља под тај удар, ако мисли на рат с Турском против Русије.

Довде је остала непомјењена ријесма о састанку царева. По у пошљедњим врстама њеним пада нам у очи њека промјена.

Новинарским чаркашом, које је започело ушљед гласа о састанку царева, који се прије пет година на живот и смрт бораху, палазе се листови бечко-пештанске владе побуђени на њеко изјашњење. Они живо бране свога малог Бизмарка, грофа Андрашија, против оптужбе, да он смјера какав русвај у Јеврони учинити, на онда настављају: „Ми (т. ј. њемачко-мађарска влада аустро-угарске) хоћемо мир и тога ради показујемо безпримјерно самопрегорјевање. Ми смо непознати у нашем стрљењу, које се толико искушава. Ми се неосврћемо на потстрекавање сусједнијех кнежевина против нас. Ми се чинимо као и да незнамо ко подбада на агитације наше сопствене народности против наше државе. Ми имамо очи, да то све невидимо и уши да не чујемо фанатичну вику наших противника.“ „А ако би се, наставља исти лист, збиља у Берлину приликом састанка царева радило о савезу или коалицији то се с тијем неће ни против Русије, него ће се само гледати, да се Русија сузбије у границе милољубиве политике и да се тежње Русије доведу у сагласност са условима јевропскога мира.“

У овим врстама читају многи и то с правом изазивање Русије, у толико више, што се ту очигледно пребацује Русији, да она против

Аустрије потстрекава сусједне кнежевине и народности у Аустро-Угарској. „Вандерер“ каже да оне врсте незначе ништа друго, него: „Русија, ако нећеш лијеним, ми ћемо силом, јер Аустрија не може више тринити, да ти задахнујеш исток и да продиреш у срце цитоме Јевроне.“

То је та једино значајнија промјена у садашњој ситуацији у очи састанка царева. На пошто се мора сумњати да би владини листови без њеке инспирације дали у тако важној ствари тако замашно изјашњење, то би се збиља могло вјеровати, да ће се у Берлину радити о савезу њемачко-аустријском. Питање је сад само, хоће ли Бизмарк изиграти Андрашија или ће Аустрија збиља уложити у рат с Русијом?

Пријатељи Аустрије већ изодавно постојано свијетују њој, да она јемства опстанку своје тражи једино у унутрашњем правичном уређењу свом. Сваки корак на другоме путу излаже је удару, а каже се, да она пије у стању никакав удар више подијети. Ако је истинито ово тврђење, а тако нам се чини, онда владаштво осветити спрема Аустрији опасности, било да га Бизмарк превари, било да у искреном савезу Аустрија с Пруском врати с Русијом. Први је случај очигледан, а други скоро тако исто изјестан. Јер очигледно је колика је моћ Аустрије у ратпоне часу, кад је окружавају кнежевине и кад је њена главна снага у народностима, које се већ данас окривљују, да их Русија буну. И с њима и с цијелим истоком ваља ће Русија онда моћи то још много лакше учинити.

По комбинацији, које би могли изводити из данашњег стања ствари незначе ништа. За то ми отступам с тога пола. За нас је најглавније негубити из вида могућности, које би могле настати ушљед састанка царева, на онда

## ПОДЛИСТАК.

СРЕЋА И НОВАЦ.

V.

ПРОМЈЕНА ЖИВЉЕЊА. — ОПЕТИНИНА ИДЕЈА.

(Наставак.)

Па с тога, одмах поче, у својој памети, да тражи, међу многобројнијем хаљинама једну, која би била проста и, уједно, укусна. И тек сад осјети, како јој Мина недостајаше и од какве би јој помоћи, вјешта собарица могла бити у овом случају!

Ове мисли тако је обузеше, да преставе слушати разговор њене матере са Андрејом и дође кући господара Ван Лимпенца и не осјетивши како је пут био дугачак.

Жече их дочека са раширенијем рукама, а тако и мала Сузана, која, при свој материнјој опомен, нађе, да је Олимпија врло лијепа. Ова, разумјевши одма искреност осјећања младог Јепојчета, мало се охрабри и осјети одмах наклоност к њенијој младој рођаци.

— Вама ће бити нуждан одмор, рече Сандер, послите првијех поздравља; овје нема церемоније, ви сачињавате породицу, дакле чините онако, као што би и код своје куће. Кад вечера буде готова, јавиће вам се; а сјутра, ако моја синовица хоће, као што вели, да постане ваљана жена и добра газдарица, њена стрица ће јој показати, какви ће удјео она имати у домаћем послу.

— Зар не ћете са мном овамо, мала сестрице? рече Олимпија Сузани.

Ова погледа матер, као да искаше дозвољење, да може уступити овој жељи; али Жече живо одговори за њу:

— Не, драга синовице; не, није могуће! Сузана има посла, који не може да напусти; састаћемо се у вријеме вечере.

— Осим тога, додаде Сандер, бацивши значајан поглед на гиздаво одјело Олимпије, у Зандаму, наше младе девојке не познају ову извршеност одјела, на коју сте ви, помодне госпоње, без сумње навикнуте, па с тога мислим да нијеси намјерна, драга синовице, да унесрећим твоју рођаку, улавајући јој идеје, и укусу, од којих је, она срећом врло далеко.

Олимпија поцрвени до ушију.

— Па са оваким, глупијем људма морам да живим! мисљаше она пењући се с матером уз степенице, које вођаху у њихову собу.

Луиза Ван Лимпен, било да погађаше кћерине мисли, или не, не усуђаваше се, да је што запита, и обје, онако уморне од пута, журно смјештаваху ствари, јер слуга, коју им бјеху дали, не бјеше кадра да им што помогне.

При вечери, Олимпија, која бјеше обукла најпростију и најтамнију хаљину, што је имала, осјети малу забуну, видећи да јој рођака нема. Она је хтјела да види, какви ће утисак, на њега произвести њена нова одјећа, па с тога његово отсуство, које сматраше за увреду, узнемирило је више, него што је она хтјела у себи признати.

— А где ми је синовац? Запита Луиза Ван Лимпен.

— Отишао је да обиђе ливаде и тамо ће се бавити неколико дана, одговори Жече са свијем просто.

Сјутра дан, у кући Сандеровој, све је опет пошло својим старим теком. Домаћица, сматрајући то као врло природну ствар, бјеше одредила својој синовици посао, који ће имати сваки дан да врши, и ријешила се да је поучава у домаћем газдинству као и у осталим женским пословима, који су сиротној Олимпији били са свијем непознати, што изазиваше сажаљење у г. Жече а смјех и шалу у веселе Сузанае.

Што се Андрије тиче, он не избјегаваше, баш позитивно, друштво његове стрине, и рођаке, али не тражаше га Бог зна како. Зајат послем, врло мало сјеђаше дома, а кад би случајно провео њеко вријеме у кући, сматрао је Олимпију као лудо дијете, које није кадра да га разумије. Па с тога и разговараше с њоме само онолико, колико прека учтивост изискује, па и у тијем случајима тражаше да се упореди са старијем разумом, који замислише у ње.

Олимпија врло добро разумјеваше какво сажаљевање осјећање њеп рођак гоји пасирам ње и то бјеже за њу дубоко понижење, ма да увијек говораше, да је Андреја врло прост човек и да скоро никакву приједност не полаже у његово мњење.

Међу тијем, послите неколико мјесеци, могаће се примјетити велика промјена у Олимпином понашању. Под благијем утливом г. Жече и Сузана њена парав непримјетно се измјену и послове, која јој се у почетку чинилаху тешки и

према томе удесити свој рад, спремити снагу своју.

Ми смо једном приликом већ признали истину, да у данашње хваљено напредно вријеме нису не управља Јевропом људство јевропско, да народи не располажу судбином својом, него да је она још у рукама власника њихових. За то се може слободно вјеровати, да се још ужасни ратови могу порађати због тога, што један Бизмарк хоће да му се још више дивни свијет, и што један Андраши хоће, да добије почасло име Бизмарк други. Може се дакле слободно вјеровати, и да састанак цара аустријског и краља пруског у Берлину може доијети рат.

Ако га донесе, какве ће изгледе пама доијети? Они који изазивају рат, могу с равном зеници због исхода његова, ми пак можемо се и морамо се радовати почетку његовом. Јер било да Русија буде нападнута, било да Аустрија постане жртва „великих пладова“ Андрашијевић, ми не само да нећемо смјети, него нећемо ни моћи бити мирни гледаоци. Ми ћемо морати сви устати, да се оствари давнашња тежња наша. Како и зашто, разложимо у своје вријеме. Међу тим очекујмо, да ће гроф Андрашија успјети, да наљути старца Горчакова!

### ИЗ ПАНИЈЕХ И СТРАНИЈЕХ НОВИНА.

Последње новине доносе царски манифест, којим се укида војничка граница, т. ј. њемачка, романска и српска банатска пуковнија и титељски батаљон. „Панчевац“ овако суди:

„Чим се почео разност глас о томе, да ће се граница развијачити, народ је у граници подигао свој глас не против самог развијања, него против тога, што се на то шло, да се развијање изврши без саслушања воље његове. То је изражено у многобројним представкама, које су разне општине граничарске одасладе на Њ. Величанство. Народ се позивао у тим представкама на своје природно право и на дух уставности. По природном праву сваки је човјек па и сваки народ своје судбине господар, нити има ко права да с њиме располаже по својој вољи. Дух уставности захтјева, да власти уставне не чине ништа по својој вољи, него све у споразумјењу и договору с народом. А и сама државна мудрост препоручује, да се граничарско питање не рјешава без граничара, јер ако се тако рјешави, могу се из тога излети свакојаке држави непријатне посљедице. Осуђивали ми колико му драго војнички устав граничарски, тек то се порећи не да, да је он у дугом низу година срастао с цјелим бићем гра-

ничара, и да није лака ствар отуђати граничара за годину двије дана од тога устава и привикнути га конституционализму, коме он унутрашњу здраву језгру не може да види, него види само оно што је с поља, а то му изгледа одвратно. Овај посао биће у толико тежи, што је повјерен рукама туђим, које непознају нарави граничара, не познају његових особина ни тежња, не знају му ни језика, па ће се при првом невјештом кораку доћи до судара, а то би се лако могло избјећи кад би се више повјерења покљонило народу у граници.

С тога су сви искрени пријатељи границе захтјевали, да граничари сами ријеше граничарско питање на своме сабору. Занста нико га боље не би могао ријешити него они сами, јер нико боље не познаје сав материјал, који саставља то питање. Само на тај начин могло се то питање рјешити правично по народ, користо по државу и саобразно духу уставности.

То су изразиле толике општине у својим представкама на цара. Али, као што видимо то све оста без успјеха. Питање граничарско рјешава фактор моћи, а овај се обзира само на свој интерес, никако пак на начела правичности и уставности. Маџари представљају данас у овој половини царевине фактор моћи, и по њиховој вољи мора се ту рјешавати свако питање, дакле и граничарско. И оно се сво рјешава по савјету маџарских министара на најнеуставнији начин. Као што је познато, граничари имају толике своје фондове, који су састављени прилагањем појединих општина; официри граничарски имају овоје закладе, које су такођер састављене објављем од плате њихове; народ у граници подигао је толике зграде и здања на најбољим мјестима у вароши и селима и то кулуком и радом, као што су: пуковничка здања и генералски квартери (који н. пр. у Панчеву најбољих мјеста у вароши заузимају), здања управна, официрски станови, болнице, бандашнице школе и т. д.; граничари имају свој просветни фонд и т. д. Хоће ли се запитати тај народ, шта жели да буде са тим његовим фондовима и добрима? И ако се не ће запитати, како ће се и на које цјели расположити с тим?

Народ ће се приклонити својој новој судбини; то допуштамо, јер маџарски министри вјешто су се умјели заклонити за вољу цареву, коју је граничар навикао свагда поштовати. Али да ће народ неселим срцем појурити у наругу Маџарима, то нека избију себи из главе сви који тако мисле. У народу влада велико незадовољство и крајње огорчење због тога, што се граничарско питање рјешава на тај начин; и што то осјећање незадовољства не прелази границу иза које наступа јавна очитост отпор, па томе ваља захвалити прирођеном поштовању, које је граничар свагда имао па и данас има према вољи цареву. Али да ће то осјећање та прије та после наћи своје одушке

сједи. Поњекд добијаху писмо од Олимпе и то бјеше, за сироту усамљеницу часак среће, кога мало послје замјенише двострука туга.

Једна од карактеристичнијих црта њене туге билаше одвратност, коју осјећаше наспрам Мерсена.

Она је тврдо вјеровала, да је он, сам, био узрок одласка Олимпије и у њеној занесености замисљала је да он подражује зле намјере против његове рођаке. Па како га мрзијаше, то га изјегањаше колико је могуће, бојећи се да не погоди, да је она „провиђела у његове злочине намишљаје!“

И доста, Хенрих Мерсен, једнако у послу са његовијем неразлучним другом Риствином, могао изгледати, у очима људи, као што је Мина, као њеко који „подражује злочине намишљаје.“

Час бјеше весео, као да је Бог зна какве радосне вјести добио: час опет намргођен и узнемирен насрћући на сваког који би му пришао ближе.

Стари учитељ, који је њекад учио обе ђевојке читати и писати, био је једна од обичнијих жртава шпекулантијех људи. Брокер, који је такође био жалостан са одласка г. ђе Ван Лимпен и њене кћери, разумјевао је тугу Минину и дјеловио ју је. Да би потјешно и развеселио сироту ђевојку, сваки дал је долазно и говорио јој о оној, коју обоје оплакиваху, подражујући у њој паду да ће је можда скором виђети. Дакле често се сусретао са Олимпијом ујаком, који не могао да га споси, можда с тога, што му савјест говораше да га стари учитељ, и ако

и донети са собом свакојаке посљедице, о томе могу бити увијерена господи.

Не плачемо за границом, али се не плачемо ни Угарској. Не мењамо ропство за слободу, него прелазимо из једнога стања у друго, које је у форми другачије али у ствари истоветно, ако не и горе. Радовати се можемо само у толико, што ћемо се и па политичком пољу удружити с браћом својом у провинцијалу, и што ће услед тога снага српског народа у Угарској порастити и — још јаче осјетити се.“

Под насловом: „Политика понизности и надутоности“ доноси бечка „Ресформа“ слиједећи чланак о вањској политици деаковаца и децембриста:

Ласкај, хвали и клањај се јачем, а надми се, вријеђај, господуј, пријети слабијем, — то је вањска политика деаковаца и децембриста. У овај час вичу се особито потоњи таковог политиком, те понашају се баш онако, као да их одозго па то потичу, пробуђују сумњу да им је политика званична, та гроф Андраши управља вањским пословима! Ако си и паканио отрести се те сумње, то ипак сасма јасно видиш, како деаковци свога грофа Андрашија па такову политику потичу, завађају и силе, и како већ весело трубе у свијет, да је гроф Андраши сав савјат у њиховом колу. У том их што ревноје помажу децембристе, као што су се у обје, одакад им није пошло за руком скучити Мађари под свој јарам, претворили у тијесто, које Мађари по својој вољи мијесе.

Претјерано пријатељство, обожавајуће мале ласкање праму Пруској и Италији, односно цару Вилиму, кнезу Бисмарку и краљу Виктору Емануелу, а брутална надуто, деспотско непријатељство проти Србији и Румуњској, особито пако проти српске регенције, то је значај деаковско-децембристичке политике. Пред јачом клањај се до црне земљице и љуби скуте и кољена; слибијега пак грди, неси и пријети му нестишном. Пред Пруском и Италијом гмижу у праху, а да ту лагу оперу ил бар сакрију свијету, то удри хвалисаво јуначити се с оруђем штропотати проти Србији и Румуњској.“

### Д О П И С И.

С ГРАНИЦЕ, 7. Јулија. — Не треба ни у Боову и Херцеговин; са границе аустријске чује се увијек јавк наше браће. Од старина је извор свакога зла тамо, гдје су Турци, који једино својим дивљим страстима угађају. А данас то сурово дивљаштво све више преузима мах. Ни једнога часа није јадни Хришћани сигуран ни мирап од злије чета, које обдан почивају по ноћи као врази измиле, те насрћу на хришћанске куће, стаје, дућане и т. д. Ја ћу вам неке новије догађаје навести.

У Лијевну појавише се од скоро лупежи, те ускачу у хришћанске ограде и носе и гоне

ништа не показује у себи осуђује, што није је према његовој нећакни поштовање онако, као што ваљало. Одуд је следовало, да Хенрих Мерсен никад не пропусти прилику, кад је могао учинити какву неповољност Брокеру. Али старац, који би мислио, да учини зло дјело, ако напусти Нишу, сносаше стрљиво хрђавицеј домаћина, с памјором да не прекида своје посјете, док му ове не буду изрично забрањене. У осталом мржња Мерсенова не простираше се до Мине. Напротив, по одласку Олимпином, поступио је много блаже са малом Швајцаркињом, као да јој надокнади губит, који јој је проузроковао.

Али Мина, пуна романтичних идеја, мислилаше, да он то чини, само да јој заварачи очи. Па с тога врло хрђаво претретање његово заузимање и не могући га избјећи, одговараше му с таквом горчином, која наликоваше на вржењање.

У таквом стању биле су ствари, кад Мина, једног лијеног јесењег дана, сједи на двористи, да се сунча. У исти мах, Хенрих Мерсен, враћајући се од некуд, прође онуда па стаде прелу.

— Како си поблиједила, мала! рече јој; зар си једнако болесна?

— Тако изгледа, рече Мина гласом, који ни мало не показиваше, да је рада да продужи разговор.

— Ох! ох! постали смо чудљиви, као што се чини; настави Мерсен чудљиво; али праштај ти, јер си добро дијете, са свијем одапа мојој синовици и знам, да је то од туге за њом што си тако набуспта постала.

Мини се напуниле очи суза, при сномчу

одвратни, извршаваше с великијем задовољством. Па с тога г. ђа Жече дичаше се својом ученицом. и не престајаше хвалити благост, вредноћу и окретност њене синовнице.

Баљана ова жена, у њеној радости, по њекад толико заилазаше, да је господар Саудер намргођено опомињаше, показујући па Андреју, да не чини добро.

Али узалуд се је толико бринуо, јер Андреја се више стараше како ће да умпожава своје имање, него ли да прати дјела и покрете мале ђевојке као што је била Олимпија. Младих у похвалама, које његова рођака заслуживаше, наилазаше само на врлине своје матере, као газдарице, која је умјела штогод да истера из онако ништавог створења. Али није имао обичај дуго да мисли о таквијем маленкостима, па с тога брзо заборављаше успјехе госпођице Ван Лимпен и упушташе се у простране рачунае, од којих га ништа не могао одвратити.

Али, док се је све ово збивало у Зандаму, шта ли је било од јадне Мине, коју смо, онако тужну и несрећну, оставили у Апенделу, по одласку њене посестре?

Мала Швајцаркиња, почем је два три дана лутала по свијем углавима, који је опомињали на њену господарку, падне у тешку болест и њена мати, у један мах мислилаше да ће је изгубити. Али кад се већ мала предиче, Љекар изјави да би, при свим тужнијем успоменама, које Апенцел, буди у њој, било врло опасно удаљити је из њега тако зарана.

Мина, дакле, остаде у њеној пређашњој малој собици, гдје бјеше и њена мати дошла да

све што дохвата, а што не могу узети то униште, или ако је живо, покољу. Па и у саме храмове улазе и безчасте их ломећи и газећи крсте. Из тога се види, да ту пијесу двојица него да их има без броја, као што свједочи овај примјер. У Дувно дођу по првоме мраву у хан Јозе Акрана десеторица у тежачком одјелу и под оружјем, те везаше хаџију и пошто га оплене и оглобише до голе душе, одоше без трага.

20. пр. м. опет ухватише Турци Риста, ђака дуванског пароха, јединца у мајке и — заклаше га! Несретни Ристо ишао је послом у Мостар. То су гледали неки чобани хришћански и пустише се за Турцима у потјеру, али други опет Турци повикаше им: „Куда ће те крсти! зар па Турке, дједу пророкову? Ако се макнете и ми ћемо вас онако!“

О, Боже, спаси нас из чељусти црне смрти живнога врага. Духу Милошев задахни српска срца пламеном освете, да један пут снажно устане несретни род српски и стресе ланце. Више се трепти не може, јер сваки час трпљење води нас сигурној пропасти ближе.

Још нешто на пошљедку. 1. Јунија кренула сила и ордија „редифа“ за Травник. Незна се шта ће тамо и куд ће оданде. Једни веле, да ће стојати тамо мјесец дана, а други кажу, да спрема на Црну Гору и Србију. А ми кажемо — да хоће којом срећом што прије.

САРАЈЕВО, 15. Јунија. — За чудо много убиства догађају се на све стране по Босни. Имао бих вам сада цео низ ређати, али у хити оставићу то за идућу прилику, јер је то већ и онако познато нашем свјету. Сада ћу вам па брзу руку јавити за неке друге ствари, по којима судим да ће наступити брзо вријеме кад ће одавде и важијни новости изијетати, него што су убиства, плаћање и други зулуми, које нам Турци од њекова чине.

Могу вам поуздано јавити, да су овдје у владиним круговима јако узрујани. Многи телеграми долазе са свију страна, у којима се јавља, као да ће Хришћани у свој Турској царевини устати. У томе смислу долазе телеграми и из Цариграда. На Црну Гору Турска је влада јако кљива, јер она држи, да ће Црна Гора уложити, да избави своју браћу из ропства. И из Биограда стижу валији сваке недјеље по неколико телеграма, који му јављају о свему, шта се тамо ради. Овадшњи Турци чују то, па су се јако уплашили. Мисле рат је ту, те раде на томе, да се Хришћани побуне, како би онда они остали дома, те не би морали ићи у рат. Ова узрујаност у народу цијеломе не може дуго трајати. Њешто ће се морати изродити. Дај Боже, да буде на добро наше. Ако будемо људи, биће.

Не знамо, је ли вам ко већ јавно, да пак патријаршија мисли опет послати несретнога Дионисија за зворничкога митрополита. Дакле упркос томе, што је већ са највећим огорчењем сав народ устао против тога крвопије народног, патријаршија га опет шаље. Зворничке општине

жалиле су се већ због тога и телеграфично су са свијем одлучно јавиле, да они неће ни пошто Дионисија, и ако га патријаршија ишао пошље, да ће бити велика зла. Може бити, да ће патријаршија и сада прије послушати издајце и одроде српске те упркос народу послати потурницу Дионисија, али пека унапријед буде увјерена, да ће видети чему се пије надала.

У КОТОРУ 26. Јунија. — Читајући прошли број личног „Црногорца“ налазимо допис из Херцег-Новога у ком међу осталом стоји, да Србин Которанин најрадије говори туђим језиком.

Да неби читајуће Српство држало да је баш тако, дужни смо објавити, да то није истина. Има пак нека\*) господи и делије што обичавају говорити талијански, којима смо и ми више пута примјетили, али зато г. дописник нема никаквог права да све Которане узима у том колу.

Истина је пак да има и неке госпође и госпођице које талијански говоре. На жалост слушали смо их и ми у Читаоници и на шетњу по риви, које у својој глави држе да ће са тим показати свјету као неке више изображење и умјетност. У томе пак дужни смо препоручити мужевима, родитељима и браћи тијех госпођа и госпођица, да их од тога отворите и науче, да милим својим српским језиком говоре у кући и ван куће, а талијанштину одбаче од себе.

Опомињемо дакле братски и молимо ону господу, који талијански међу собом говоре да одбаче\*\*) тај туђи језик, јер није доста да се Срби зовемо по покажимо дјелом да нам српска народност на срцу лежи, јер име без дјела не вријеђа ништа.

И ви миле госпође и госпођице, служите се свуда у свакој пригоди својим матерним језиком, јер сваки родољуб с дубоким болом примјетиће на вас кад се туђим језиком служите. Кога неби срце заболело кад се нађе у нашем друштву, па ту види само по имену Српкиње, а по ријечи и дјелу праве туђинке, које се стиде слатког свог језика. Промислите само да се спремаге бити мајке нашој деци, одгоитељке нараштаја нашег! Каквим духом ви дишете, онакав ће те улити и у нараштај ваш — дакле мила браћо и сестре, отворите очи, одбаците једном за вазда оно што је туђе, а пригрлите и љубите свој мили језик Српски. —

\*) Пије ни наш г. дописник из Новога казао, да баш сви и уијек говоре талијански, него да многи и више него што треба говоре туђинским језиком те странку кад дође у Котор, изгледа као да пије дошао у Српско мјесто. А то је за нас и штета и срамота. У.

\*\*) Потребно ни ово рђаво разумјети. Лијено је и корисно да човек зна што више језика, али ниједан од њих не смије добити над матерним превалу, тако да изгледамо свашта прије него Срби. У.

ЦЕТИЊЕ, 30. Јунија. — У прошлу Суботу дошао је на Цетиње г. Вокареско, кнежевски румунски заступник у Биограду. Г. Вокареско послат је од Њ. Св. кнеза од Румуније Карла I. Њ. Св. кнезу Николи I, да му преда

оачувај! повика г. Мерсен. Послушај, кад немаш ни у ком повјерењу, па ни у самој себи, чини ми се, ослони се на случај, нека он ријеши, питај оракула рузмарина!

— Хвала вам на рајету, одговори ђевојка устајући; послушаћу вас зацијело.

По многијем селима швајцарскијем, па и по францусијем, постоји распрострањено то сујевијерије, да ђевојка, помоћу три гране рузмарина, може дознати, ког јој вјереника провиђење намјенује. При тој врачарији, положи се у једну кутију три гране рузмарина и па свакој од ових по комадић хартије на четири угла. На два комадића написана су имена просиоца, а трећи остане чист.

За тијем закона се кутија дубоко у земљу, под какво дрво, и остави се, да стоји мјесец и један дан. У то вријеме оракул изриче пресуду; она грана, која је остала цјелокупна, показује вјереника, ког треба узети. Ако је то грана са не писаном цедуљом, то је вјереник још непознат; ако ли је са свих трију грана опало лишће, знак је, да се ђевојка неће удати. — Питаће неки: али ако двије, па и три гране остану цјелокупне? — На оваква питања младе себаке најчешће се збуне, па онда одговоре, да тог случаја никад нема, а баш и кад би га било то доказује, да онај, који је питао оракула, није имао вјере у непогрешност његовијех претсказања.

Мерсен је истину казао, кад је говорио, да Минина мати наваљује, да се ова час прије уда. На које из дуга времена, које да угоди матери,

својеручно његово писмо и његов лик, који је у великом облику вјешто израђен и у вјештачки израђеном оквиру постављен. Свијетли кнез румунски насликан је са црногорском лентом и звијездом, орденом кнеза Данила.

Њ. Св. кнез Никола I. примио је истог дана посланика румунског, који га је овим ријечима поздравно:

„Њ. Св. Карло кнез Румуније, мој господар, наложио ми је, да дођем у Црну Гору и да предам у руке В. Свијетлости ово његово својеручно писмо заједно са његовим ликом. Долазим дакле извршити моју велику мисију. Мој господар, изволио ми је још наложити, да будем В. Св. тумач искрене и братске љубави, коју гоји према В. Свијетлости и Вапој породици. Најдражија жеља кнеза Карла као и цијеле Румуније јесте, да се умноже и зближе свезе љубави, које тако сретно вежу народ румунски и јуначки народ црногорски, и да ова два народа, истина јако раздвојена растојањем али са свим приближена једнакијем интересима, у солидарности могу испунити одређене, које им је провиђење божје назначило. Ја сматрам, В. Свијетлост, за велику срећу и почасти, што ми је дата прилика да будем код Вас тумач оваквијем чувствама и покорно молим В. Св., да би изволила поклонити ми своју благопаметност и примити израз моје дубоке оданости.“

Па то је одговорила Њ. Св. Никола I.:

„Господине, са особито радосним осјећањем примам ови нови знак љубави, који ми је овом приликом указан од Њ. Св. кнеза Карла, мојега брата, од којег ми предајете његово својеручно писмо и лик његов. Мисија, коју је Вама, Њ. Св. изволила повјерити, служи ми као ново увјерење о чувствама, о којима знам, да гоји према нама. Сретан сам, што могу преко Вас изразити симпатије, које ми гојимо према Његовој личности, породаци и народу.“

Г. Вакареско остао је, као што чујемо, по жељи Њ. Св. кнеза Николе, цијелу неђељу на Цетињу, и тек се данас вратио.

Са особитим задовољством извјештавамо о овоме, а увјерени смо да ће се и сваки Србин и пивај Црне Горе радовати овоме пријатељском одношају свијетлијех кнежева, румунскога и црногорскога, јер овако зближење између народа нашега и братскога нам румунског да је нам веселији поглед на претстојећу будућност.

— У прошли Четвртак прослављен је уобичајеним свечаним начином Петровдан на Цетињу. И ове године било је доста народа из близу и издалека али мање него прошлијех година, јер већ од дуже времена нахођаше киша скоро без престанка. У сриједу била је велика вечерња; службо је преосвештени митрополит, а присуствовала је и Њ. Свијетлост кнез Никола I. са свом господом сенаторима и другима. Такође је присутан био и г. Вокареско, румунски заступник. У вече је била парох освјетљена. У 8 ура био је у књижевном дворцу сјајан објед, за вријеме којег је свирала војничка банда пред двором. Сјутра, на Петровдан, била је у 9 ура литургија, коју је преосвеште-

Олимпи, па да их неби показала поври лице рукама.

— Слушај дјете, рече озбиљно Мерсен, сједајући на столицу поред младе ђевојке; ја врло добро видим да си ти уселила себи у главу врло хрђаве мисли о мени; али то ми не стаде на пут, да се старам о теби, као сестри и други ђетета, које љубиш као своју кћер. Дакле, Мило, хоћу пријатељски да те посавјетујем: ако останеш у овом положају, ти ћеш много пропатити, а поред тебе и твоја мати, која очајава шта не може да ти помогне, јер запамти добро ово, Олимпи се неће вратити у Апенцел. Једино срество, којим ћеш савладати тугу, која ти убија здравље и унесрећава све, који те љубе, било би у томе, да се примниш повијех дужности, и да ступиш у други, са свијен нови живот. Два ваљана момка те просе; знаш, да и твоја мати наваљује, да се удаш а и ја, такође, савјетујем ти, да се брзо ријешиш.

— Ах! Ви ми савјетуете! рече Мина држећи гласом; да не мате случајно каквог трећег просиоца, да ми препоручите? Можда некиог Ристивног нигомца?

— Ти си зло дјете и мјешаш се у ствари, које не разумујеш, рече Мерсен. Оба твоја промиоца добри су људи и ма ког да избереш, ошгурана си, да ћеш бити жена поштена човјека.

— Баш то, што ми их ви препоручуете, састави Мина љутито, доста је, да одбијем обојцу.

— Ја, да ти кога препоручујем! Боже ме

ријеши се да пита оракула. Сјутра дан, са зором, узевши ашов и котарицу с тајанственом кутијом, она изиђе из куће и упути се опим истијем путем поред мајура.

Већ стиже на крај села, не напавши ниједног мјесто, које би њепој намјери одговарало. Најпослије крајње дрво поред пута привуче ње до назу и она, обаврвши се назвио око себе, да ко не мотри на њу, поче да копа земљу, која изгледаше, да је скоро преврћана.

На једнотут ашов наиђе на неке тврдо мјесто, које даде од себе метални звук и Мина се једва уздржа, да не повиче од чуда, ископавши, последије неколико тренутака, неки оловна завежљај, брижљиво запечаћен с неколико печата.

У први мах дође јој, да остави завежљај, ђе је и нашла, па да бјежи; али успомена на романб, које је тугала, упи јој мисао, да ту може бити тајда Мерсенова; она иста тајна, мишљаше она, од које зависи спасење Олимпино! Сад јој паде на ум шетња Мерсенова. Увјерена, да је ушла у траг страшној завјери, за коју одавна знађаше, брже саври у котарицу своје драгоцјени проузналавак, па затрпавши откопану земљу и не мислећи више на оракула, побјеже, што је брже могла, као да је ко јури.

(Наставиће се.)

пи г. митрополит Иларион са цијелим свештенством овданим одслужено, на коју су дошле и Њ. Св. кнез и кнегиња са свијетлом породицом праћени г. г. сенаторима и многим народом. Г. Вовареско, заступник румунски са својом гошћом био је такође. По служби нило се у двор на честитање. Међутијем народ, који се све више прикупљао, весело се без престанка. Особито је дивно весеље било у вече у дворској башти и трајало је до близу 11 ура поћи.

— Из Црмнице пишу нам, да је тамо необично свечаним начиним прослављен дап рођења Пашедедика. Из цијелога окружија икупно се зором истога дана многобројан народ на Вир, а дочекао га је војвода и окружни начелник г. Машо Буровић. Осим тога бјеху присутни скоро сви гавари и чиновници. На фортици и на свима кућама виде су се заставе. У 9 ура била служба божја у цркви, а по служби пуцали су толови према Зети и Арбанији једини, а други према Црмници. Затијем је био објед, а по томе весеље без краја. Играло се, пјевало и пуцало из пушака. Усплицима: Живио напљедник! живио кнез Никола! не бјеше краја.

— Г. Шпиро Ковачевић, досадањи професор Богословије наименован је од Њ. Св. кнеза Николе I. за главнога инспектора народних школа. Радујемо се овоме наименовању, једно што ће сада наше школе имати човјека, који ће искључиво о њиховом напредовању старати се, и друго, што смо, увјерени, да ће г. Ковачевић својим познатим трудом и способности моћи одговорити својој дужности.

## Н О В О С Т И.

— Избори у Угарској за сабор теку повољно за владу. Последња пошта јавља нам, да су 220 владиних, а 127 народних заступника изабрани. Срби у Угарској и овом приликом освјетљаше себи образ. Од свију народности показаше се најчвршћи. Милетић је опет изабран у Башахиду.

Хрватски сабор наставља своје сједнице. изабран је одбор, који ће саставити адресу, одговор краљу. Противничка странка прави доста сметања у саборском раду. Сав поштени свијет очекивао је од народне странке, да се јуначки држи, непопустљив. Ако не могу много изградити за народ, а оно му невољан образ сачувати!

— Румунски министар спољних послова послао је окружницу свима агентима румунским у иностранству ради жиловског питања. Он га са свим опорице и жали што му њеке владе дају политички значај, ослањајући се на неистините вјести. Наносебду опомње влада нека пазе, да тијем начиним још више не раздраже румунски народ.

У Француској као да је са свијем угинула монархичка странка, Тјер, председник републике, утискао је поставши добар републиканац и нехотице можда. Њега Французи данас узносе и хвале, али највећом славом уздижу Гамбету, којем послје Тјера велика улога претстоји у Француској. Ево како један бонапартистички лист суди о њему услед једнога његовог говора приликом једне свечаности. „Мора се признати, да славно народни трибун није никада имао сретнијих мисли. По сата држао је своје слушаоце у ватреном, страсном одушевљењу. Бивши директор тежио је, да сам себе увелича и постигао је. Доста је дивне рјечитости. Гамбета је Дантон треће републике, па и он ће извјесно окончати на губилишту.“ Задуду желе то монархисте.

— Вијести, које долазе из Италије, највише говоре о папи. Прошлјих дана представили се папи чиновници његове старе државе, прелати и друге депутације, на њихов поздрав папа им је одговорио: „Ја се надам, да ће моји чиновници опет брзо ступити у службу. Чекајмо тај час, бог ће га дати, ако не мени, оно моме напљеднику! По чиновницима папским немил се чекати тај час.“

## РАЗЛИЧНОСТИ.

(Др Димитрије Деметер) заслужни књижевник и основатељ хрватскога позоришта у Загребу умро је напрасном смрћу у 61 години својој. Он је рођен 21 Фебруара 1811 у Загребу од грчких родитеља из Македоније. Гимназију свршио је у Загребу, филозофију у Грацу, ме-

лицу у Бечу и Падови; доктором постао је г. 1836. Прво своје дело: „Драматична покушења“ издао је 1838. Први дао: „Љубав и дужност“ и „Крвна освета“; друго хисторијско дело „Теута“. Г. 1846 написао је текст опери „Љубав и злоба“. Од г. 1839 редигирао је „Даницу“, у „Кољу“ приобљено је г. 1842 већу лиричку пјесму „Гробничко поље“. Као председник одбора за народно казалиште превео је више комада у хрватски језик. Текст за оперу „Порин“, његово је дело. У „Искри“ има од њега изворних повела. Год. 1848 био је пакладатељ „Сидел. цт-га“ под редакцијом г. Прауса, а од године 1856 до 1860 редактор „Народ. Нов.“ Г. 1861 издао је у хрватском преводу пјесме Јелачића бана и радио је на књижевном пољу све до пре две године.

(Словенско свеучилиште). Ми Словенци, пише „Словенски народ“ плаћамо порез и то криво. Наш повац, који тече у државну благајну није горе од осталих. Ако захтевамо словенске учитеље, то нам се велико пема их. А ми велимо: дајте нам словенске школе, за наш словенски повац, дајте нам словенско свеучилиште, па ћемо си одгојити словенске чиновнике, учитеље и т. д. Тако ће се многи талент, који пема сретства путовати у иностранство, код куће изобразити моћи. Али узалуд ми то захтевамо и молимо! На да видимо, како се друге под нашим царством ради. — Службени лист пештапски донаша повељу, нека се у Колоши, (у Седмоградској) већ г. 1872-73 подигне мађарска универза. Ту се и непита угарски сабор, него се у напред рачуна да ће он то одобрити и прихватити. У читавој Седмоградској нема више него 300,000 Мађара. Остало становништво је румунско и њемачко. За три стот. хиљада Мађара диже се свеучилиште на трошак државни, а за петкрат толико Словенаца, који исто тако данак плаћају, не диже се универза, дапаче ни најнижих домаћих учиопа нам по свуда не давају. Истина је, што по ријеч: „правица, подлога је држави“.

(Велељепни концерт) обдржавао се 17. Јунија у Бостону. У сбору било 15.000 пјевача, у оркестру играло се на 1500 настроја. Концерту присуствовало је преко 30,000 људи.

(Грозан догађај). Сгодио се ових дана у околици мјеста Броди у Галицији, те је застрашило становништво, које је јур мислило, да је падошао конач свијета. Пу није тому тако било. У онјешњој порцуланској творници расукао се велики парни котло, те је за час творница постала рушевином, која је много људи покопала. Шест возова с упряженим коњи на дворишту одлетело у Вис. Шеснајест је особа погинуло, четрдесет их је тешко рањено, те се боје за њихов живот.

(Американска свјетска изложба.) Две 4. Јулија 1876 бити ће стотина година, одкад се Американци прогласише слободним. Тај дан светковат ће се по унији што величанственијим начиним. Већ се сад приправљују, како ће уредити на тај дан свјетску изложбу у Фаирмонт парку покрај Филадельфије.

(Краљица дужница.) Краљица Изабела дуговала је одавна парижком јувелиру Антону Мелларију њеки рачун за драгоцјености, те од дана до дана влачила плаћањем, као и многа обична госпођа. Знаменито је, да јој је ствари продао, док је јоште краљевала, ал никако нехтјети платити. Кад трговац видно, да му није куд камо, хајде краљицом пред суд. Краљица се почела одупирати, да јој није надлежан судити сењски цивилни суд, ну суд се прогласио компетентним и виша му судишта потврдила одлуку. Сад је тај суд обсудио госпоњу „Изабелу Боурбоку“ да има господину Антону Мелларију платити 146,750 франака са каматом и са свим трошком. На срећу ваћи ће се у краљице, ако и јест екс, јоште толико, да плати накит, којим се често погладала, она и њезина кћи, кнегиња Гиргенти.

## К Н И Ж Е В Н О С Т.

(Састанак јужно-словенских књижевника у Осеку, 3. (15) августа.) На словенском југу имају 12 учених друштва, наиме: Матица српска у Новем Саду, српско Учено друштво у Београду, јужно-словенска Академија, Матица илурска, Друштво за јужно-словенску повјест и старине, и Друштво св. Јеролима у Загребу, Матица далматинска у Задру, Матица словенска у Љубљани, Друштво св. Мохора у

Целовцу, и бугарска учена друштва: Браство у Букарешту, Књижевно друштво у Браили, и Читалиште у Цариграду. — Тим друштвима послала је Матица српска овај распис:

„У седници књижевнога одељења Матице српске од 31 маја ове године изнесен је предлог г. Стојана Бошковића из Београда, да се изда заједнички Научени речник на српско-хрватском, бугарском и словенском језику, трудом и трошком учених друштава на словенском југу.“

„Како овоме предузећу од великога замашаја и значаја, и за посене књижевности наше и за узајамности наших народа на југу, стоје на путу велике сметње, те су нека учена друштва одговорила, да не могу на то пристати, а друга да пристају: то да бисмо се споразумјели, како тога ради — или печега на то налик — тако и у опште ради тежње књижевничке свезе и заједнице књижевне, одлучио је књижевнички скуп Матице српске позвати овим учтиво сва учена друштва на словенском југу и поједине књижевнике, који имају вољу, на састанак и договор у Осек, као географски згодно место, на дан 3. (15.) августа ове године. — Учена друштва могла би бити представљена парочитим изасланицима.“

„Ако би сл. учено друштво пристало на овај предлог, молимо да нас о томе што пре извести.“

(Три нова листа у Новом Саду.) У недељу 28. маја почео је излазити „Глас Запатлија“ лист за поуку Срба запатлија и прометника. Издаје годишњи одбор „Задруге Срба запатлија“. Излази сваке недеље на табак. Цена му је 3 фор. (30 гр. чарш.) годишње.

Од 1. јула почеће излазити (ако се јави довољан број претплатника), три пут на недељу, нови политички лист: Једнакост. Уредник Ђока Мијатовић. Цена годишња 8. ф. (100 гр.) Изашао је програм, из кога се види „да ће на овом листу радити цела дружина, која је радила на Раденику листу, који је са истим правцем излазио у Србији, и који је не давно престао да излази због незгодних штампарских услова.“

Како чујемо, од 1. октобра почеће излазити: Домоглед, сликама расветљене повиче, књижевног и уметничког садржаја, један пут на месец, у свескама од четири табака, на велико коло, са две веће и две мање слике. Први број изаћи ће већ месеца септембра.

## П О З И В.

Будући да је књижица и остала збирка различитих старина, наиме рукописа, оружја, пјезеца и повјестних ликова, пак и властита књижевна посмртцад иза покојнога мога отца, Људевита, моје власништво, које најјерави од њеке задржати и сустванно уредити, да ова светиња од светиње народнога блага и у знакственом погледу и реду буде достојна великога труда и спомена покојника, — улудно позивам све родољубе, наносе књижевнике, који су из споменуте збирке од покојника на признању, или без признање у науч узели ништо, било књиге, или рукописе, да ми првом, поузданом пригодом поштено доставе све, што имају, омињући се, да је поштење увјет и урес први родољубљу.

Уједно лијено молим оне, који од покојника имају исправе, списе, особна писма, или пакве билешке и спомене, вијести, цртице, или икакве податке, те се на вијек и рад његов однесе, да ми их час прије пошаљу за то, да што подпуније покупим грађу, потребну животопису његову.

У Загребу, у очи духова, 1872.

Велимир Гај.

## ПОЗИВ НА ПРЕДЛАТУ.

Наврнује се по године, за то позивамо г. г. претплатнике и свакога, који жели држати овај лист, да што прије пошаљу претплату.

Цијена је листу досадања, као што је значена горе.

Опомињемо и ону господу уписнике, који нам што дугују од ове, а нарочито од прошле године, да нам се одма одуже. Нам је лист још млад, па већ има на дугу више, но што би требало.

Свакоме без разлике, који од данас за мјесец дана, — толики рок остављамо због даљине, — пензирати свој дуг, обуставићемо лист. Молимо дакле, да се похита.

Уредништво.